ACC Against COVID-19

အစီအစဉ် (၄၂)

“ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ”

Alma Sedlar
UNCAC and Prevention of Corruption Expert

UNODC
United Nations Office on Drugs and Crime

Country Office Myanmar

ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ

Alma Sedlar
UNCAC and Prevention of Corruption Expert

ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူ ဆိုသည်မှာ ...

- ... ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားအား မလျော်ညီစွာ အသုံးချခြင်း (ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်စေနိုင်သည့် အဂတိလိုက်စားခြင်း၊ ကျင့်ဝတ်ချိုးဖောက်ခြင်း၊ အခြားပုံစံများဖြင့် မလျော်ညီစွာ ပြုမူခြင်း) အားသိမြင်၍ ကောင်းသော ခံယူချက်ဖြင့် ကျိုးကြောင်းခိုင်လုံစွာ သတင်းပေးပို့သူတစ်ဦး

ထုတ်ဖော်သတင်းပေးခြင်း ဆိုသည်မှာ?

"လူအများ (သို့) အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်နိုင်သည့်ဥပဒေနှင့် မညီသော၊ ကျင့်ဝတ်မညီသော (သို့) တရားမဝင်သော လုပ်ဆောင်မှုများကို အလုပ်ရှင်များ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ပြုလုပ်နေမှုအား အဖွဲ့အစည်း၏ (ယခင်နှင့် လက်ရှိ) အဖွဲ့ဝင်များက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခြင်း". (Near and Miceli, 1985)

ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများ (သို့) ဖော်ထုတ်သတင်းပေးခြင်းအတွက် ယနေ့ထိ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းက သဘောတူလက်ခံထားသော အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက် မရှိသေးပါ။

ထုတ်ဖော်သတင်းပေးခြင်းသည် ဘာကြောင့် အရေးကြီးပါသလဲ

အဂတိလိုက်စားမှု၊ ပြစ်မှု၊ ကျင့်ဝတ်ချိုးဖောက်မှုများ၊ အန္တရာယ်ရှိမှု စသည်တို့အား ဖော်ထုတ်ခြင်း

ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများကို တားဆီးကာကွယ်ခြင်း (ကြီးမားသော ဘေးအန္တရာယ်များ (သို့) ရှုတ်ချပြောဆိုဖွယ်ရာကိစ္စများ ပြီးနောက် ယင်းတို့ အတွက် ဥပဒေများ လိုအပ်ခြင်း)

တာဝန်ခံမှု/တာဝန်ယူမှု

ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွား ကာကွယ်ခြင်း

ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူအား ကာကွယ်ခြင်း ဆိုသည်မှာ?

ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားဆိုင်ရာကိစ္စများ
တွင် မလျော်ညီသည့်
လုပ်ဆောင်မှုများကို
အလုပ်သမားများ/ဝန်ထမ်းများမှ
သတင်းပေးပို့နိုင်ခြင်း၊ အဆိုပါ
သတင်းပေးပို့ချက်များကို
လက်ခံသူများက မည်သို့ဖြေရှင်း
ဆောင်ရွက်သင့်သည်နှင့်
လက်တုံ့ပြန်ခြင်းမှ ကာကွယ်
စောင့်ရှောက်ပေးခြင်းတို့ကို
ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည့်
ဥပဒေမူဘောင်တစ်ခု

ပန်းတိုင်- လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ
လက်တုံ့ပြန်ခြင်းတို့
(အလုပ်ထုတ်ခြင်း၊ ရာထူးချခြင်း၊
မလျော်ညီသော တာဝန်များပေးခြင်း၊
ဆိုးရွားသော အမှတ်ပေးမှု၊
လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များမှ နှောင့်ယှက်မှု
စသဖြင့်) မှ အစိုးကဦးစားပေး
ကာကွယ်ရန်

ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူကို ဘာကြောင့် ကာကွယ်သလဲ?

မရိုးမဖြောင့်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်၊ လိမ်လည်မှုနှင့် အဂတိလိုက်စားမှု တို့အား တိုင်ကြားခြင်းကို အားပေးရန်အတွက် ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများအား ကာကွယ်ရန် မဖြစ်မနေလုပ်ဆောင်ရပါမည်

မလျော်ကန်သောလုပ်ကိုင်မှုအား သတင်းပေးပို့ခြင်းကို မကူညီသော (သို့) ကာကွယ်မှုမရှိသော ပတ်ဝန်းကျင်တွင် အဂတိလိုက်စားမှု အန္တရာယ်သည် သိသာစွာ မြင့်တက်လာသည်

ထင်ရှားသော ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူအား ကာကွယ်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံအဂတိလိုက်စားမှု
တိုက်ဖျက်ရေး ကော်မရှင်သည်
၂၀၁၉ ခုနှစ် အတွင်း
အများပြည်သူအကျိုး
ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများ
အား အကာအကွယ်ပေးရေး
ဥပဒေကြမ်းကို
ရေးဆွဲခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။

အများပြည်သူအကျိုး
ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများအား
အကာအကွယ်ပေးရေးဥပဒေအား
မကြာမီကာလ (ဖြစ်နိုင်သည်မှာ
၂၀၂၁) တွင် ပြဋ္ဌာန်းနိုင်မည်ဟု
မျှော်လင့်ပါသည်။ .

ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများနှင့် ကိုဗစ်-၁၉

ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများသည် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကာလအတွင်း အဂတိလိုက်စားမှု၊ လိမ်လည်မှုနှင့် အချက်အလက်များကို ထုတ်ဖော်ရန် အရေးပါသူများ ဖြစ်သည်။

တရုတ်နိုင်ငံမှ Dr Ai Fen နှင့် Dr Li Wenliang တို့သည် ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ကပ်ရောဂါသစ် (ကိုဗစ်-၁၉) ဖြစ်ပေါ်နေကြောင်း ထုတ်ဖော် ပြောကြားသည့် ပထမဆုံး ဖွင့်ဟထုတ်ဖော်သူများ ဖြစ်ကြသည်။

နောက်ပိုင်းတွင် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ ကျန်းမာရေးကဏ္ဍမှ ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများသည် ကိုဗစ်-၁၉ ကာလအတွင်း ဆေးရုံများတွင် ဆေးဝါးနှင့် ကာကွယ်ရေးပစ္စည်းများ ပြတ်လပ်မှုနှင့် အခြားမလျော်ကန်သော အခြေအနေ များကို ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့ကြပါသည်။

ကိုဗစ်-၁၉ ကာလအတွင်း ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများနှင့် အဂတိလိုက်စားခြင်း

ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများသည် ပြည်သူပိုင်ကဏ္ဍ၏ ဆေးပစ္စည်းနှင့် ကာကွယ်ရေး ပစ္စည်း ဝယ်ယူမှုလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဆေးဝါးနှင့် ကာကွယ်ရေးပစ္စည်းများ အတုပြုလုပ်ခြင်းတို့တွင် လိမ်လည်မှုနှင့် အဂတိလိုက်စားမှုများကို ထုတ်ဖော်ပြောကြသည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၊ အမေရိကန်နှင့် ဥရောပသမဂ္ဂနိုင်ငံများမှ ထုတ်ဖော်သတင်းပေး သူများကို လေ့လာသုံးသပ်ချက်အရ ကိုဗစ်-၁၉ ကာလအတွင်း သတင်းပေး ထုတ်ဖော်သူ အများစုအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု မရှိကြောင်း တွေ့ရှိ ရသည်။ (Abazi, 2020)

ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများအား တားဆီးခံရသည် (သို့) အကျဉ်းချခြင်း ခံရသည်၊ ၎င်းတို့အနက် များစွာသောသူတို့သည် လက်တုံ့ပြန်မှု (အလုပ်မှ ထုတ်ပယ်ခြင်း၊ စော်ကားခြင်း၊ စည်းမျဉ်းအရ အရေးယူခြင်းများ) ကို ရင်ဆိုင် ရသည်။

ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူအား ကာကွယ်ခြင်းအပေါ်တွင် ကိုဗစ်-၁၉ ၏ ရိုက်ခတ်မှုများ

သတင်းပေးဖော်ထုတ်သူများသည် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ ကာလအတွင်း ပြည်သူများ၏ ထောက်ခံမှု များစွာရရှိပါသည်။

ဗိုင်းရပ်စ်ကူးစက်ပျံ့နှံ့နေစဉ် ပြည်သူပိုင်ကဏ္ဍတွင် ပစ္စည်းဝယ်ယူခြင်းနှင့် ဆေးရုံများရှိအခြေအနေများသည် ထုတ်ဖော်သတင်းပေးသူများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဥာနတွင်း သတင်းပို့စနစ်များနှင့် ခိုင်မာသော ဥပဒေမူဘောင်တို့ လိုအပ်မှုအပေါ် ပြည်သူများက သတိပြုဆွေးနွေးစေရန် ဦးတည်စေသည်။

နိဂုံး

သတင်းပေးဖော်ထုတ်သူများသည် ကိုဗစ်-၁၉ ကာလအတွင်း ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရန် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ ဖြစ်သည်

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ သတင်းပေးဖော်ထုတ်သူများအား ကောင်းစွာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရမည်

သတင်းပေးဖော်ထုတ်သူများအား ကာကွယ်ခြင်းအတွက် ဌာနတွင်း သတင်းပို့သည့် စနစ်များ၊ ဘေးကင်းလုံခြုံသည့် သတင်းပို့ခြင်း ပုံစံများနှင့် ခိုင်မာသော ဥပဒေမူဘောင်တို့သည် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်

ရှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း?

UNODC
United Nations Office on Drugs and Crime

ကျေးဇူးတင်ပါသည်

Alma Sedlar
UNCAC and Prevention of Corruption Expert

E mail: alma.sedlar@un.org

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)
Country Office, Myanmar

Sources:

- UN Convention against Corruption, https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/
- Abazi, V.: Truth Distancing? Whistleblowing as Remedy for Censorship during Covid-19. Available at: www.cambridge.org